

□■ Cossetània

Tecla Martorell

MIL MILLES

Divuit processos
migratoris en una
Tarragona canviant



MIL MILLES

Colecció Prisma – 58

MIL MILLES

DIVUIT PROCESSOS MIGRATORIS
EN UNA TARRAGONA CANVIANT

TECLA MARTORELL

■ Cossetània

Primera edició: març del 2022

© del text: Tecla Martorell Salvat

© de l'edició:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicions

C/ de la Violeta, 6 – 43800 Valls

Tel. 977 60 25 91

cossetania@cossetania.com • www.cossetania.com

Ajuntament de Tarragona

Conselleria de Nova Ciutadania

Plaça de la Font, 1 – 43003 Tarragona

Tel. 977 29 61 00

www.tarragona.cat

Traductora d'anglès: Clàudia Crusat

Disseny i composició: 3 × Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-183-7

DL T 177-2022

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

La ment que s'obre a una nova idea,
mai més no tornarà a la seva mida original.

ALBERT EINSTEIN

ÍNDIX

PRESENTACIÓ, <i>per Paula Varas G.</i>	7
NOTA DE L'AUTORA	9
MBAMOUSSA DEMBÉLÉ.....	17
ŠÁRKA KARLOVÁ.....	37
ZAHOOOR CHAUDHARY	49
NADIA EROUGUANI.....	59
BOUBACAR DIAW	71
VARVARA CHEVOTAR.....	79
MISOOK CHUNG.....	91
JUAN ANTONIO GARCÍA GUTIÉRREZ.....	103
ADRIANA RACHINA.....	115
HADIATOU KANN DIALLO.....	127
RALF FACHEN	139
PARAMJIT KAUR SINGH	151
MATILDE EKOCA ENGURA.....	161
RONGRONG ZHU	169
ANASTASIYA HARASYM.....	177
ROXANA MÉNDEZ SOSA	187
ABDELMAJID DAOUDI.....	199
MATOMBA NDJOLI (PAQUITA NDJOLI)	207

PRESENTACIÓ

La ciutat de Tarragona és una de les més diverses de Catalunya, amb gairebé un 22% de població provinent d'altres països. Actualment, entre els veïns i veïnes de Tarragona hi ha més de cent nacionalitats i llengües diferents, la qual cosa demostra que la diversitat és un tret constituent de la societat catalana i ho continuarà sent.

Reconèixer socialment aquest valor és un requisit necessari per tractar la immigració com una realitat social i no pas com una problemàtica. I és per això que aquesta diversitat ens planteja un repte social de primer ordre: evitar que s'identifiqui amb la desigualtat.

En aquest sentit, tal com assenyala el Pacte Nacional per a la Interculturalitat, és cabdal garantir la cohesió social i assumir l'existència de diferències i el compromís que aquestes diferències no derivin en discriminacions. Per superar aquest repte ens caldrà aprofundir en les polítiques públiques del benestar, però no n'hi haurà prou. En contextos de diversitat, també es corre el risc que s'estenguin estereotips i prejudicis que dificultin la convivència. Per evitar-ho, ens cal fomentar la interacció entre les persones a través del diàleg intercultural, reconeixent les possibles dificultats i sense defugir els conflictes que puguin sorgir.

Per això hem cregut convenient dibuixar un rostre humà a aquests conceptes i difondre aquest calidoscopi de realitats que viu Tarragona, a través de la publicació d'un llibre on es recullen els relats d'entrevistes a aquests veïns i veïnes d'origen estranger. En aquestes peces es descriuen les seves històries de vida, així com la relació que han acabat tenint amb la ciutat.

Amb *Mil milles*, la mestra, pedagoga i escriptora tarragonina Tecla Martorell, que té una àmplia trajectòria en els barris i comunitats de la ciutat, posa el focus en personatges que sovint estan invisibilitzats i presta atenció als motius que hi ha darrere de milers de ciutadans i ciutadanes que han marxat del seu país per convertir Tarragona en la seva llar. Aquesta obra també és una bona excusa per fer un recorregut per alguns esdeveniments de la història contemporània i de part de la geografia mundial, i amb això palesar les injustícies que es viuen globalment.

La diversitat ha vingut per quedar-se i, a banda de formar part de la nostra experiència quotidiana, ha de ser el fonament per una ciutadania basada en el pluralisme, la igualtat i el civisme.

PAULA VARAS G.

Consellera de Nova Ciutadania
de l'Ajuntament de Tarragona

[Imprescindible abans d'endinsar-nos en la lectura.]

NOTA DE L'AUTORA

Blanca, negra, amarilla, cobriza y aceitunada. Així de fàcil descrivia la diversitat racial del món sencer l'enciclopèdia que la meva germana gran utilitzava quan anava a l'escola. Jo mirava aquell llibre ple de lletres petites, números també petits i mapes de mida mitjana d'una Espanya rànica i endarrerida. Em fixava en els dibuixos en blanc i negre que hi havia a les pàgines de color de paper d'estrassa. Eren pàgines farcides de continguts de dubtosa qualitat pedagògica relligades i encabides dintre d'unes portades de cartró lleugerament acolorit. Observava els trets que, segons una de les seves lliçons, s'atorgaven a cada raça. El dibuix que reproduïa la blanca no em despertava gens d'interès; en canvi, els altres quatre em fascinaven. Una forma ovalada, enfosquida, amb llavis molsuts, nas espatarrat, ulls grossos i uns rínxols al cap definien la negra. Mig cercle cobert per un barret en forma de triangle i unes línies fines marcant uns ulls amb aparença d'estar sempre tancats, i unes altres perfilant uns bigotis allargassats al costat de la boca, era la groga. La *cobriza* estava representada per una altra cara amb els cabells recollits amb dues trenes llargues i una cinta al cap aguantant una ploma. La darrera, l'*aceitunada*, estava envoltada d'un misteri que no acabava d'entendre, com un calaix de sastre on es posa allò que no se sap ubicar en cap altre lloc. Pràcticament tots eren homes. El llibre reproduïa tothom d'una manera simple, com si haguessin

encomanat aquella feina de dibuixant a una criatura. Llevat dels de color d'oliva, tots tenien un tros de món llunyà reservat per a ells, potser per això mai no trobava cap persona amb aquelles faccions al carrer on vivia, a les botigues on comprava, al metge que visitava i més tard a la que seria la meva escola.

Vaig descobrir l'estudi amb sis anys. La meva escolaritat s'apartava del «Parvulito» de l'editorial Álvarez i les posteriors enciclopèdies repartides en un parell de graus. A poc a poc vaig incorporar les cartilles Palau amb lletres més grosses i llibres de lectures de vides de sants amb dibuixos una mica més elaborats, però no gaire més. Després de la descoberta d'aquell llibre esgrogueït, va arribar la meva aproximació a la gent d'altres ètnies. Les pel·lícules de l'oest americà anomenades «wésters» em van familiaritzar amb els *cobrizos*, altrament anomenats pells roges, el cuiner de la família Cartwright de la sèrie *Bonanza* em va presentar els xinesos i, més tard, vaig descobrir la negra. Ho van fer unes novícies que acompanyaven el missioner que cada curs ens visitava per captar noves vocacions i passar-nos filmines del Congo belga. El col·legi religiós on jo anava tenia missions en aquell país. Eren imatges de nens riallers, monges felices i leprosos combregant. Normalment ens visitava un home blanc, jove, ben plantat, vestit de capellà i un parell o tres de noietes africanes amb un hàbit blanc com la neu. Més tard van arribar la cabana de l'oncle Tom, Kunta Kinte, els espirituals negres i els grans del jazz. No tenir referents va fer que tardés temps a descobrir els *aceitunados*.

Els nens i nenes de la meva quinta arribàvem molt aviat al batxillerat. Els temaris dels meus llibres d'història parlaven de reconquestes, conquestes i d'imperis encarregats de portar la civilització allà on no n'hi havia. A les meves classes d'història professores s'encarregaven de recitar i fer recitar el que hi havia escrit dins d'uns llibres de text segats. Potser involuntàriament o no (no pretenc jutjar ningú), ens encarrilaven a formar part d'una manera de fer i de pensar. Ens inoculaven una barreja de superioritat i paternalisme que ens situava per damunt de les altres cultures, alhora que també ens feia ignorants i seguidors de veritats absolutes. Res no es qüestionava: un sol Déu, una sola pàtria, una sola llengua, una sola parella...

Hi ha una tendència a categoritzar i classificar-ho tot. Separem per colors, per sexes, per orígens, pel nivell econòmic, pel d'instrucció, per ideologies, per la llengua que parlem, per l'aspecte físic, per les maneres de vestir... Fixem idees i ideologies difícils de combatre fins que un dia la realitat planta cara i fa visible un altre món, uns altres mons.

La meva feina ha permès apropar-me a gent d'arreu, que d'altra manera no hauria pogut fer mai, descobrir que la meva ciutat està viva i que no som el melic del món. El veïnatge ho confirma i els carrers, les places i els parcs s'hi entesten cada dia. Ja fa molts anys que els que representaven el paper d'alumnes van convertir-se en els meus mestres involuntaris i jo en una observadora capaç de qüestionar mites, prejudicis i estereotips apresos des de la infantesa. I, un cop superada la catarsi, vaig procurar compaginar la responsabilitat d'ensenyant amb la d'aprenent, i puc dir que la balança va decantar-se a favor de la meva condició de deixeble. Pels seus testimonis, he pogut entendre moltes coses encara que no les comparteixi, i que a tot-hom ens agrada parlar i donar a conèixer el nostre paisatge i les nostres tradicions. Tots plegats fem palès que som el resultat de la història dels nostres països, dels nostres continents i alhora les víctimes o els agraciats de les colonitzacions, les geografies, els desastres naturals, les guerres, les bonances, les crisis econòmiques i socials, les casualitats... Uns habitants del planeta formen part de les onades migratòries que canvien les fesomies del món, com altres formen part de les nissagues ancestrals que practiquen l'immobilisme que caduca a cada petjada que ens deixen els viatgers, perquè, essent el nostre present, irremeiablement formaran part del nostre futur.

He vist que hi ha persones nòmades que es desplacen per motius que els sedentaris no entenem, i que les nostres preguntes són tan sorprenents per a ells com ho poden ser les seves respostes per a nosaltres. He constatat que jo també soc l'altre, que la diversitat existeix pel fet de ser i no per pertànyer a una cultura o a una altra ètnia, i que malgrat tot les noves fórmules de convivència poden amagar un nou racisme disfressat de bondats que mostren un aparador de germanor fals. Un aparador que necessita crear càtedres, discursos, llibres, articles, dramaturgies,

pel·lícules, programes especials als mitjans de comunicació i plans d'estudis específics. Tot plegat pretén abordar una realitat antiga que s'oblida ràpidament i converteix les dissemblances en un fenomen, una nova realitat o un problema.

Són moltes les raons que empenyen les persones a marxar i no cal ser pobre de solemnitat, ni mancat de coneixements per abandonar el país que t'ha vist néixer. Uns tenen raons molt serioses que els empenyen a marxar, mentre que altres sembla que cerquin motius per fer-ho. De moment, Tarragona és la ciutat on viuen, estudien, treballen, compren, passen, van al metge... Per a molts ha estat o serà una ciutat més del periple que segueixen les persones en ruta al llarg de la seva vida. Per a uns quants quedarà reduïda a qüestions i escenaris puntuals que necessitaran els nostres carrers, els nostres edificis o els nostres serveis, però per a altres acabarà essent la ciutat que triaran per formar una família i engegat projectes.

La varietat de procedències dels nouvinguts pot dispersar la percepció dels tarragonins originaris, però només cal gratar una mica per descobrir històries curioses i interessants. Alguns dels seus relats podrien ser la trama d'una novel·la de ficció. Emprendre aventures com les seves requereix una valentia que té tant de personal com d'intransferible, i posa cara i nom a les persones que formen el gruix de les informacions que omplen planes de llibres o notícies de tots els mitjans. I, un cop coneguts, potser la pregunta «per què has vingut?» ben bé podria traduir-se per la de «i per què no?». I caldrà posar al mateix nivell les qüestions que parlen sobre què els ofereix la nostra societat i les que considerin què ens poden aportar les seves. Seria un acte d'hospitalitat que s'afegiria a les llibertats, atencions i serveis que tots valoren i agraïen del nostre país i de la nostra ciutat.

Les converses que he tingut amb les persones que desfilaran per aquí m'han permès conèixer històries noves, refrescar-ne de velles, passejar per geografies que no trepitjaré mai i descobrir que Tarragona forma part de les xarxes de solidaritat que es generen entre familiars, veïns i coneguts que no només són un efecte crida, sinó que també ens situen al món. Escoltar-los ens iguala. Molts han nascut o s'han criat en ciutats i països que fan o han fet de refugi de molts desplaçats. Els humans bus-

quem o ens escapem de les mateixes coses i ningú no sap si algun dia nosaltres mateixos serem un dels milions de granets de sorra que formaran les diàspores que altres hauran d'acollir. Cap llibre d'història ni cap mapa geogràfic no havien aconseguit que aguaités per altres finestres ni que truqués altres portes. He après que les paraules *diferent* i *desigual* no són sinònimes i que les eines hipotèticament emprades per corregir aquesta separació, algunes creades per les organitzacions mundials i altres per les administracions més properes, són les responsables de menystenir la primera i perpetuar la segona. Segurament, des de la ignorància, fins i tot des de la més bona de les intencions, exèrcits de peons ens hem convertit en còmplices involuntaris encarregats d'estigmatitzar la diferència i fixar la desigualtat; potser la publicació d'aquest llibre pot formar part d'aquest univers pervers que nega el dret a passar desapercebut, però no és aquesta la intenció, perquè la visibilitat també és un dret i cada testimoni només es representa a ell. Hi ha una tendència a fer perceptibles col·lectius per la seva vulnerabilitat, es mostren i descriuen el seu patiment, la seva marginalitat o les injustícies a què estan sotmesos pel seu origen, pel color de la seva pell o per les particularitats de les seves cultures. No dubto de la seva bona voluntat ni de la necessitat de fer-ho, però tampoc és aquesta la intenció d'aquest llibre.

Mil milles no pretén jutjar ningú, només procura recollir testimonis de persones arribades a Catalunya i a les quals Tarragona s'ha colat a la seva experiència vital. Només és el pont que uneix el que diuen i el paper imprès. Vol ser fidel al que han volgut explicar i només al que han volgut explicar: d'on venen, què els ha portat aquí o quins projectes tenen, sense més pretensions. Una fitxa tècnica, un esbós que els fa únics i a la vegada hereus dels seus avantpassats. Ells només són una mostra de l'ampli ventall de nouvinguts. Conèixer part de les vides d'aquests veïns i veïnes potser ens pot ajudar a trencar prejudicis, comprendre millor el temps que ens ha tocat viure, facilitar la convivència i a pensar que fer néixer bones relacions entre els que venen i els que ja hi som no només és responsabilitat dels que arriben nous a un país, sinó que també comporta l'esforç dels nadius. Si escorcollem a les nostres vides, també descobrirem que som

hereus d'aquells que fa anys també van formar part d'èxodes que desplaçaren avantpassats nostres del món rural a l'urbà, de les regions més deprimides a les més desenvolupades, que van voler escapar-se de tradicions, de les pressions, de les pors o de les represàlies que els lligaven o que simplement van voler seguir el seu tarannà inquiet o la seva agosarada curiositat.

Mil milles també pot ser una bona excusa per fer un recorregut per alguns esdeveniments de la història mundial contemporània i de part de la geografia mundial i fer paleses les injustícies que es justifiquen amb estratègies que uns anomenen geopolítiques, altres solidàries i altres clarament espoliadores.

Tots els textos han passat pels ulls i les orelles dels seus protagonistes i cap paraula no ha estat publicada sense el seu consentiment. De ben segur que les coses no són ni tan simples ni tan curtes, però segurament són suficients per mostrar situacions, experiències i perspectives diferents de les nostres. M'ha costat molt decidir quins testimonis havia de triar i lamento no haver pogut localitzar persones que, havent-me despertat un interès molt especial, han desaparegut del meu entorn com si la terra se les hagués empassades. Potser les seves històries formaran part d'altres llibres; de moment, jo enceto aquest, perquè és molta la gent a la qual, per feina, per amor, per salut, per por, per afany d'aventura, per deixar endarrere la pobresa, per raons polítiques, per fugir de l'autoritat malentesa, per voler volar o per una simple casualitat, la vida s'ha entestat a fer-los travessar els camins que han convertit Tarragona en el seu destí. Destí que alguns han triat i que altres s'han trobat.

Aquí, persones d'arreu es presenten als tarragonins, buiden les seves motxilles i demostren que el món no té fronteres. Si us plau, esmicoleu cada història i no les jutgeu. Gràcies.

Aquest llibre va començar a l'agost del 2020 i s'ha acabat al novembre del 2021.

Un viatge de mil milles comença amb una passa.

LAO TSE